

Romuald ZIÓŁKOWSKI

Anna SIERPIŃSKA

Politechnika Białostocka

KULTURA JAKO SYMBOL ZRÓŻNICOWANYCH POTRZEB TURYSTYCZNYCH

1. Wprowadzenie

Od początków ludzkiego istnienia kultura jest wpisana w życie człowieka. Nie jest możliwe życie bez niej ani wyrzeczenie się, bowiem odrzucając jedną, przyjmuje się drugą lub tworzy swoją, odrębną. Ze względu na to, że turystyka jest zjawiskiem, które prowadzi do nawiązania dialogu z innym człowiekiem, można stwierdzić, iż kultura jest nierozzerwalnie złączona z turystyką. Turystyka jest wytworem kultury, a kultura w dużym stopniu jest kreowana przez turystykę, z czego obie strony czerpią korzyści (BUCZKOWSKA 2008).

Historyczne korzenie turystyki są bardzo odległe, sięgają one czasów starożytnych. Wprawdzie trudno jest dowieść nie tylko skali tego ruchu, ale również głównych motywów, niemniej metodą dedukcyjno-indukcyjnego wnioskowania wielu badaczy tego zjawiska jest w stanie stwierdzić, że podróże turystyczne miały miejsce już w Starożytnym Egipcie, Grecji czy Rzymie. Miały one wówczas charakter związany z udziałem w świętach religijnych, igrzyskach olimpijskich, podziwianiem budowli albo z celami leczniczymi.

Celem niniejszego opracowania jest wykazanie, że kultura potrafi być źródłem bardzo różnorodnych przeżyć i doświadczeń turystycznych. W oparciu o kilka wybranych przykładów z terenu województwa podlaskiego autorzy chcą udowodnić, że udział w turystyce kulturowej może stać się symbolem zaspokajania różnorodnych potrzeb turystycznych – począwszy od potrzeb poznawczych, poprzez edukacyjne, wychowawcze, rekreacyjne, a na wypoczynkowych skończywszy.

2. Kulturowy wymiar turystyki

Związki turystyki z kulturą są ściśle i wzajemne. Turystyka chroni, wzbogaca i popularyzuje dobra kulturalne, kultura zaś inspiruje rozwój turystyki, w szczególności w zakresie produktowym. Z obserwacji rynków turystycznych wynika, że szeroko rozumiana kultura zajmuje współcześnie coraz ważniejszą pozycję na liście motywacji do podejmowania podróży turystycznych. Kultura staje się istotnym elementem programów turystycznych. Występuje ona trwale m.in. w turystyce krajoznawczej, alternatywnej, pielgrzymkowej, kwalifikowanej, miejskiej, wiejskiej i etnicznej. Turystyka kulturowa staje się jednym z najszybciej rozwijających się segmentów globalnego rynku turystycznego. Ten rosnący rynek wskazuje, że turystyka kulturowa nie jest już udziałem wąskiej elity. Wraz z jej rozwojem zmienia się również zakres zainteresowań turystów motywowanych kulturą. Poza miejscami historycznymi i zabytkami kultury dużą atrakcją są wszelkie aspekty kultury zarówno wysokiej, jak i popularnej. Oprócz elementów tradycyjnych oferta turystyki kulturowej obejmuje współcześnie także poznawanie atmosfery miejsc i wtapianie się w tłum ludności autochtonicznej (GAWORECKI 2010).

Zdefiniowanie pojęcia „turystyka kulturowa” nie jest zadaniem prostym, przede wszystkim z powodu kłopotów definicyjnych związanych z terminem „kultura”, który należy do wieloznacznych oraz często używanych w języku literackim, politycznym, publicystycznym i potocznym, a także w nauce. T. ŚLIPKO (1974) definiuje kulturę jako całość wytworów działalności człowieka na wszystkich polach jego zbiorowego życia, która jako wspólne dziedzictwo bywa przekazywana następnym pokoleniom w procesie wychowania i socjalizacji. Składają się na nią zarówno wytwory przynależne do zewnętrznej sfery życia człowieka (np. kultura materialna), jak i wytwory o charakterze duchowym (np. religia czy literatura). Z kolei J. KOZIENIECKI (1988) charakteryzuje kulturę jako system osiągnięć materialnych, technicznych, organizacyjnych, naukowych, artystycznych i moral-

nych, które zyskały uznanie społeczności i które kształtują osobowość człowieka oraz wpływają na jego losy.

Według W. KURKA (2011), kultura w szerokim ujęciu to całokształt duchowego i materialnego dorobku społeczeństw przekazywany z pokolenia na pokolenie. Każdy człowiek reprezentuje wartości kultury, z której się wywodzi. Przejawiają się one w indywidualnych ludzkich postawach, światopoglądzie, wyznawanej religii, preferencjach, a w warstwie społecznej – w obyczajach, normach społecznych, we wzorach postępowania, w zachowaniu, w stylu życia itp.

Można wyróżnić pięć typów relacji zachodzących między turystyką a kulturą (KOWALCZYK 2008):

- turystyka jest funkcją kultury;
- turystyka jest elementem kultury;
- turystyka jest przekazem kultury;
- turystyka jest spotkaniem kultury;
- turystyka jest czynnikiem przemian kulturowych.

Problematyka relacji kulturowych zachodzących pod wpływem rozwoju turystyki na obszarach recepcji może być rozpatrywana w kilku płaszczyznach:

- komunikacji międzykulturowej, spotkania kultur oraz nawiązania kontaktów między nimi;
- przemian kulturowych na skutek akulturacji, asymilacji kulturowej, wymiany wartości;
- podtrzymywania i ożywiania kultury tradycyjnej społeczności odwiedzanych;
- komercjalizacji kultury, ujmowania kultury jako towaru i związanym z tym marketingiem kultury (KOWALCZYK 2008).

Turystyka jest jednym z typów kontaktu kulturowego, w którym dochodzi do zetknięcia się dwóch lub więcej kultur przez interakcje między ich przedstawicielami. Przestrzenne przemieszczanie się ludzi stanowi jeden z najważniejszych mechanizmów przenikania (dyfuzji) różnych kultur na świecie. Na skutek migracji turystycznych o zasięgu krajowym i międzynarodowym następuje spotkanie kultury wiejskiej z miejską, kultur krajów rozwiniętych z kulturami krajów rozwijających się oraz różnych kultur regionalnych. Nawiązuje do tego koncepcja turystyki jako spotkania kultur ujęta w teorii systemów Jafara Jafariego, w której wyróżnia się kultury: turystów (gości), mieszkańców (gospodarzy) oraz pośredników (organizatorów turystyki). W efekcie ich zetknięcia kultura społeczności odwiedzanej przez turystów zostaje zmieniona (niejako skażona) stając się kulturą mieszaną (KUREK 2011).

Turystyka kulturowa jest formą podróżowania o motywacji kulturalnej, takiej jak wycieczki do miejsc wartości artystycznej i historycznej, wizyty w muzeach i galeriach, podróże, których celem jest uczestniczenie w spektaklach artystycznych i wydarzeniach kulturalnych. Dla wielu termin ten związany jest z odwiedzaniem miejsc o dużych wartościach artystycznych i historycznych składających się na dziedzictwo kulturowe człowieka. Jest to więc zwiedzanie zabytków architektury, wykopalisk archeologicznych, miejsc związanych ze sławnymi ludźmi, wystaw artystycznych, galerii sztuk itp. Dla jeszcze innych turystyka kulturowa stanowi aktywność osób w ich miejscach pobytu turystycznego oraz podczas podróży z miejsca stałego zamieszkania, która pozwala na poznanie lub doświadczenie różnych sposobów życia innych ludzi – sposobów odzwierciedlających obyczaje społeczne, tradycje religijne, myśl intelektualną, dziedzictwo kulturowe – i mających na celu zaspokojenie ludzkich potrzeb, pragnień oraz oczekiwań w zakresie kultury. Jednak większość autorów podkreśla, że najważniejszą cechą różniącą turystykę kulturową od wielu innych form turystyki jest jej rola edukacyjna (KOWALCZYK 2008).

Rozwój turystyki kulturowej jest współcześnie kształtowany przez otoczenie polityczne. Turystyka, będąc przejawem współżycia ludzi, jest w znacznym stopniu determinowana przez czynniki polityczne. Uważa się, że spełnia ona funkcje polityczne oraz stanowi źródło impulsów do formułowania polityki, np. czasu wolnego, socjalnej, przestrzennej i kulturalnej. Celem polityki kulturalnej jest m.in. rozwój turystyki przez zachowanie i ochronę składników dziedzictwa kulturowego. W świetle Konwencji ONZ o Ochronie Kulturowego i Naturalnego Dziedzictwa z 1972 r. (*Konwencja...*) jako dziedzictwo kulturalne określa się:

- 1) zabytki – dzieła architektury, dzieła monumentalnej rzeźby i malarstwa, elementy i budowle o charakterze archeologicznym, napisy, grotty i zgrupowania tych elementów, mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia historii, sztuki lub nauki;
- 2) zespoły – budowli oddzielnych lub łącznych, które ze względu na swą architekturę, jednolitość lub zespolenie z krajobrazem mają wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia historii, sztuki lub nauki;
- 3) miejsca zabytkowe – dzieła człowieka lub wspólne dzieła człowieka i przyrody, jak również strefy, a także stanowiska archeologiczne, mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia historycznego, estetycznego, etnologicznego lub antropologicznego.

W literaturze światowej poświęconej dziedzictwu zalicza się do niego także niematerialne formy kultury, takie jak filozofię, tradycję, sztukę we

wszystkich jej przejawach, różne style życia, edukację przez literaturę, język, przesady, cechy złe i dobre oraz folklor. Polityka kulturalna państwa lub regionu chroniąca dziedzictwo kulturowe staje się w ten sposób jednym z ważniejszych czynników polityki turystycznej. Polityka kulturalna ujawnia także związki, jakie istnieją między turystą a innymi podmiotami kultury, takimi jak nauka, sztuka, religia itp. Państwo oraz samorząd terytorialny powinny prowadzić odpowiednią politykę kulturową i w ten sposób stymulować rozwój turystyki. Rynek nie zawsze i nie wszędzie wykazuje zainteresowanie tą sferą aktywności ludzkiej (GAWORECKI 2010).

Walory kulturowe są wyznacznikiem atrakcyjności regionów turystycznych i podstawą jakości produktu turystycznego, określającego podstawowe kierunki zainteresowań społecznych. Za sprawą walorów kulturowych podróż może się okazać doświadczeniem bogatym intelektualnie i duchowo (PABIAN 2006). Wszystkie dobra kultury mogą być przedmiotem potrzeb turystycznych. Zaspokajanie ich oznacza popularyzację dóbr kultury i duchowe wzbogacanie uczestników ruchu turystycznego. Jednocześnie występowanie tych dóbr stanowi ważny czynnik rozwoju turystyki w określonych układach przestrzennych (JĘDRYSIAK 2008).

Walory kulturowe mają wspólną cechę, a mianowicie są elementami punktowymi na mapie, natomiast różnią się:

- 1) wiekiem – im obiekt starszy, tym zainteresowanie nim jest większe;
- 2) liczbą – najliczniejszą grupę stanowią zabytki architektury i budownictwa, mają one także uprzywilejowane miejsce w przewodnikach turystycznych;
- 3) rozmieszczeniem (położeniem walorów w pojedynczych miejscach i ośrodkach) – w wielu ośrodkach turystycznych występują skupiska walorów, zainteresowanie nimi zależy od ich położenia w stosunku do ośrodków i tras turystycznych;
- 4) gradacją zainteresowania turystów (ważnością obiektów) – pojedyncze obiekty mogą mieć rocznie dużą liczbę zwiedzających (kilkaset tysięcy osób, a w pojedynczych przypadkach nawet kilka milionów turystów), jednak intensywność zwiedzania zależy przede wszystkim od położenia obiektów i dostępności komunikacyjnej (KARPOWSKI 1999).

Turyści uczestniczący w turystyce kulturowej dążą do poznawania kultury i obcowania z nią. Można stwierdzić, że szeroko pojęta kultura jest zjawiskiem charakteryzującym turystykę w Europie XXI w. Badania nad rozwojem turystyki kulturowej wskazują, że:

- większość turystów zainteresowanych kulturą ma wyższe wykształcenie;

- ważną grupę turystów zainteresowanych kulturą tworzą studenci i emeryci;
- turyści podróżujący w celach kulturalnych reprezentują na ogół wysoki poziom kultury i obszerną wiedzę o miejscach docelowych;
- turyści, których zainteresowanie kulturą jest marginalne, stanowią większość wśród turystów kulturowych (JĘDRYSIAK 2008).

Analizując rozwój turystyki można dostrzec coraz wyraźniejsze jej związki z szeroko rozumianą kulturą. W opinii niektórych autorów (MARCISZEWSKA 2010) turystyka kulturowa staje się zaczątkiem dla nowych aktywności turystycznych:

- zwiedzanie miejsc zabytkowych;
- zwiedzanie ekspozycji sztuki (galerie, muzea);
- uczestnictwo w przedsięwzięciach kulturalnych (spektaklach, festiwalach, koncertach, przedstawieniach);
- poznawanie tradycji, obyczajów społeczności, w której przebywają turyści.

Patrząc na kulturę w świetle przytoczonych definicji, można wskazać dwie cechy turystyki kulturowej:

- obejmuje ona nie tylko zwiedzanie interesujących miejsc i zabytków, tak jak to jest w tradycyjnym podejściu do turystyki, lecz także zapoznanie się ze sposobami życia na zwiedzanych obszarach,
- jest ona turystyką refleksji i komunikacji, jej celem jest poznawanie przeszłości, teraźniejszości i odkrywanie przyszłości (GAWORECKI 2010).

Reasumując można przyjąć, że turystyka kulturowa to przemieszczanie się osób z miejsc ich stałego zamieszkania do miejsc atrakcji kulturalnych w celu zaspokojenia własnych potrzeb estetycznych, poznawczych, edukacyjnych, rozrywkowych, religijnych, a także wypoczynkowych. Turystyka kulturowa obejmuje przeżycia zachodzące zarówno w sferze materialnej, jak i duchowej. Obejmuje historyczne i współczesne wytwory działalności człowieka.

3. Wpływ masowych imprez kulturalnych na kształtowanie wizerunku turystycznego **– „Białystok Pozytywne Wibracje Festiwal”**

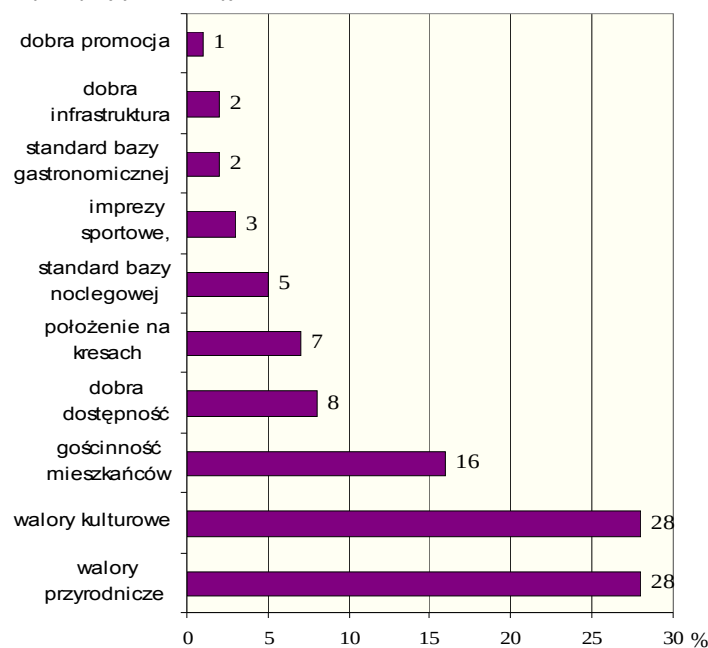
Na walory kulturowe Białegostoku składają się zabytki, obiekty muzealne, ślady dawnej tradycji regionu (folklor, legendy) oraz postaci, których życie w sposób znaczący wpłynęło na rozwój miasta. Białystok jest miastem sto-

sunkowo młodym. Mimo że pierwsze wiadomości źródłowe o osadnictwie na tym terenie sięgają początków XVI w., Białystok otrzymał prawa miejskie dopiero w 1691 r. Swój obecny kształt przestrzenny, wielkość i znaczenie Białystok zawdzięcza trzem faktom: rozbudowie miasta, niemal od podstaw, przy rezydencji Jana Klemensa Branickiego w latach 1726–1771, rozwojowi przemysłu włókienniczego od połowy lat 30. XIX w. oraz mianowaniu go na siedzibę władz wojewódzkich w 1919 r.

Walory kulturowe od kilku lat mają istotny wpływ na zainteresowanie turystów miastem Białystok. To one, na równi z walorami przyrodniczymi, decydują o atrakcyjności turystycznej miasta. Wynika to z badań ankietowych przeprowadzonych w okresie od lipca do września 2008 r. Badanie zostało wykonane z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety. Próbę badawczą (50 losowo wybranych osób) tworzyli turyści przyjeżdżający do Białegostoku.

Ankietowani zapytani o cechy decydujące o atrakcyjności turystycznej Białegostoku najczęściej wskazywali walory przyrodnicze i kulturowe (po 28%) oraz gościnność mieszkańców – 16%. Mniejsze grupy respondentów

Cechy decydujące o atrakcyjności:

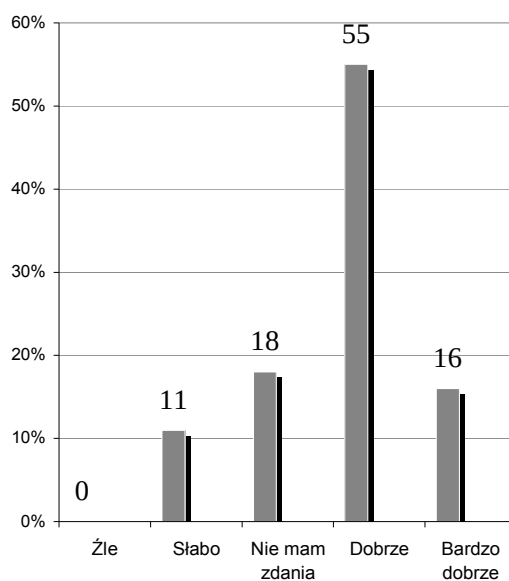
Rysunek 1. Cechy decydujące o atrakcyjności turystycznej Białegostoku (w %)

Źródło: K. SKŁODOWSKA (2009)

zwróciły uwagę na dobrą dostępność komunikacyjną Białegostoku, a także położenie na kresach, a nieliczni na infrastrukturę turystyczną i promocję wskazując tym samym słabe strony miasta (rys. 1).

Podobne wyniki osiągnięto w badaniach powtórzonych rok później. Tym razem badania przeprowadzono wśród grupy 110 turystów, spośród których ponad połowa (55%) stwierdziła, że możliwości rozwoju turystyki kulturowej na terenie Białegostoku są dobre, a w opinii 16% nawet bardzo dobre (rys. 2). Wyniki badań nastrajają optymistycznie, choćby dlatego, że żaden z respondentów nie ocenił szans źle, a zaledwie 11% uznało, że miasto ma słabe szanse na rozwój turystyki kulturowej. Dobrą opinię turystów należy łączyć z rozpoczętą w roku 2009 dużą kampanią promocyjną miasta. W ostatnich latach stale podnoszona jest wartość białostockich zabytków, przeprowadzane są liczne renowacje obiektów zabytkowych. Działania władz miasta skierowane są na ochronę dziedzictwa kulturowego i czynników z nim związanych, są upowszechniane w różnego rodzaju mediach elektronicznych oraz podczas udziału w targach turystycznych i innych imprezach promujących cały region północno-wschodniej Polski.

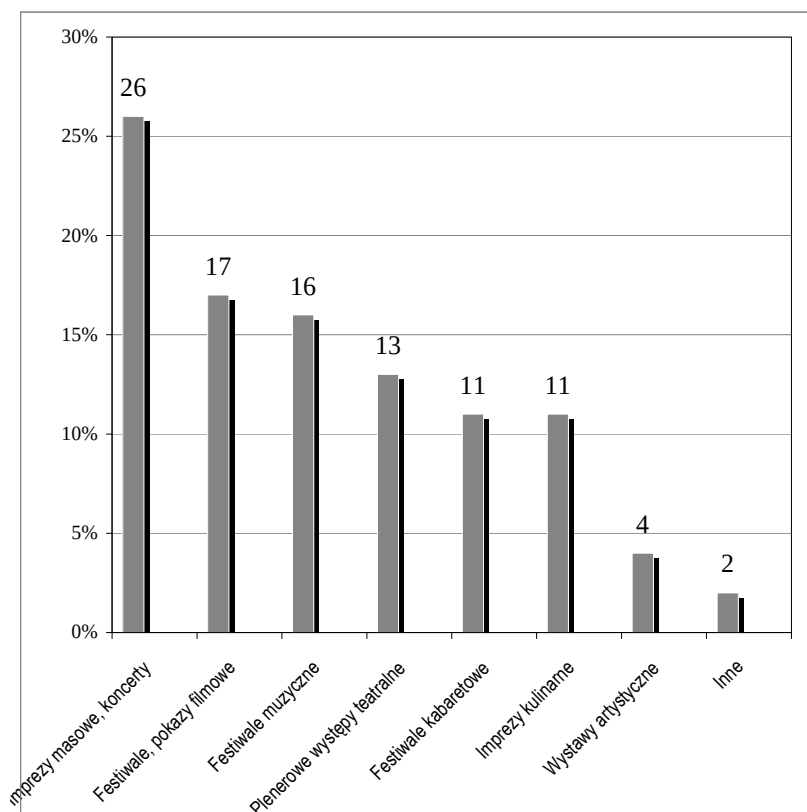
Z tej samej ankiety wynika, że na terenie miasta najbardziej odczuwało się brak otwartych imprez masowych i koncertów adresowanych do szer-

Rysunek 2. Możliwości rozwoju turystyki kulturowej na terenie Białegostoku

Źródło: M. KRUTUL (2010)

szej publiczności (rys. 3). Twierdził tak co czwarty ankietowany (26%), 17% uważało, że brakuje festiwali i pokazów filmowych, a 16% wskazywało na festiwale muzyczne. W mieście nieobecne są plenerowe występy teatralne i festiwale kabaretowe, co pokrywa się z potrzebami ankietowanych. Zdaniem respondentów, w Białymstoku odbywa się za mało także imprez kulinarnych i wystaw artystycznych. O większości imprez kulturalnych odbywających się na terenie Białegostoku i okolic są informowani przede wszystkim ludzie kultury z zamkniętych środowisk, informacje dla szerszej grupy odbiorców są trudno dostępne. Imprezy masowe, dostępne dla ogółu mieszkańców Białegostoku i okolic, odbywają się głównie w okresie wiosenno-letnim. Z badań na respondentach wynika, iż istnieje potrzeba organizacji tego typu wydarzeń przez cały rok.

Rysunek 3. Wydarzenia, których zdaniem respondentów brakuje w Białymstoku

Źródło: M. KRUTUL (2010)

Białystok to jedno z najpiękniejszych miast północno-wschodniej Polski, centrum administracyjne, kulturalne i sportowe. W ciągu roku odbywa się tu wiele festiwali filmowych i muzycznych. Niestety, pomimo wysokiego poziomu artystycznego żadnej z organizowanych imprez, nie udało się wypromować na arenie ogólnopolskiej. Badania zrealizowane w 2009 r. przez IMAS International czy SYNOVATE Polska, a także wcześniejsze analizy przygotowywane na potrzeby strategii promocyjnej miasta, pokazały, że większość mieszkańców Polski ma nikłą wiedzę na temat Białegostoku, a także oferty kulturalnej miasta.

Według raportu IMAS International, Białystok kojarzył się głównie z warunkami klimatycznymi, przyrodą oraz sportem. W ogólnopolskim wizerunku brakowało jednoznacznego symbolu kojarzonego z miastem. Zdaniem aż 68% mieszkańców miasta, brakowało wydarzenia kulturalnego o charakterze masowym, które mogłoby wpłynąć na poprawę wizerunku Białegostoku. Dlatego w 2009 r. rozpoczęto starania o stworzenie przedsięwzięcia podkreślającego walory miasta i zachęcającego do przyjazdu turystów, którzy nigdy wcześniej nie byli w stolicy Podlasia.

Władze miasta podjęły decyzję o organizacji w Białymstoku festiwalu muzycznego opartego na serii płyt fonograficznych pod nazwą Pozytywne Wibracje, która od 1997 r. wydawana jest w Centralnej i Wschodniej Europie. Hasło „Pozytywne Wibracje” przywołuje ciepłe skojarzenia z samym miastem, które według badań Eurobarometru jest najlepszym miejscem do życia w Polsce.

Idea Festiwalu i nawiązania do nazwy „Pozytywne Wibracje” wykracza poza muzykę. Celem organizatorów było powiązanie imprezy z określonym stylem życia – pozytywnym, optymistycznym, w którym dużą rolę odgrywają emocje. Festiwal ma za zadanie nieść ze sobą jeszcze więcej pozytywnych przekazów. Dlatego pomyślany został jako wydarzenie wspierające nie tylko nowe inicjatywy i trendy kulturalne, ale i innowacyjne projekty służące rozwojowi społecznemu. Podczas Festiwalu istnieje możliwość poznania zasad wykorzystania „zielonej energii”, świadomego gospodarowania odpadami, zasad recyklingu czy używania ekologicznych – biodegradowalnych produktów.

Formuła festiwalu zakłada organizację dwudniowych międzynarodowych festiwali w Białymstoku, odbywających się w piątki i soboty na dużej scenie głównej oraz małej scenie klubowej. Podczas imprezy artyści z Polski i zagranicy na obu scenach prezentują różnorodne gatunki muzyczne nawiązujące do znanej serii fonograficznej „Pozytywne Wibracje”. Są to: acid jazz, nowoczesny jazz, smoothjazz, funky, soul, latino, bossa, awangardowy pop/coolpop oraz szeroko pojęte nowe brzmienia taneczne, czyli róż-

ne współczesne gatunki, niejednokrotnie czerpiące z wielkich mistrzów i korzeni *r&b*, „funku” i jazzu, słuchane przez młodych koneserów muzyki, ludzi otwartych, przy okazji aktywnie bawiących się w klubach przy muzyce Dj-ów.

Festiwal „Pozytywne Wibracje” skierowany jest do czterech głównych grup odbiorców:

- 1) nabywców płyt z serii „Pozytywne Wibracje” – fani jazzu, acid jazzu, soulu, funku – w wieku 20–45 lat, mieszkańców dużych miast, z wykształceniem wyższym i średnim, osób o dochodach przewyższających średnią krajową; młodych, prężnych, aktywnych nabywców dóbr luksusowych;
- 2) młodszych grup nabywców płyt z serii „Pozytywne Wibracje” – aktywnych klubowo i muzycznie, widzów telewizji muzycznych, bywalców imprez, klubowiczów, pracowników dużych firm, agencji reklamowych, mediów, uczniów szkół średnich, studentów;
- 3) białostoczan;
- 4) dziennikarzy mediów lokalnych i ogólnopolskich, w tym muzycznych.

Władze miasta Białystok założyły realizację kilku celów strategicznych:

- kulturowy – stworzenie wydarzenia o wysokim poziomie artystycznym, skierowanego do konkretnej grupy odbiorców (fanów muzyki z pogranicza jazzu, acid jazzu, funku oraz soulu), połączonego z aktywnością ekologiczną, wpisującą się w koncepcję Białystok. Ecocity;
- turystyczny – zachęcenie do odwiedzenia Białegostoku przez turystów z Polski, promocja Pałacu Branickich (symbolu miasta, jego markowego produktu turystycznego i jednocześnie miejsca organizacji festiwalu);
- wizerunkowy – wzrost zainteresowania miastem, budowa pozytywnego wizerunku;
- społeczny – przyczynienie się do wzrostu zadowolenia mieszkańców oraz poczucia dumy z realizacji dużych kulturalnych projektów w mieście.

Pomimo że w ogólnopolskim kalendarzu imprez muzycznych istnieje bogata oferta festiwali organizowanych we wszystkich regionach Polski, to Białystok Pozytywne Wibracje Festiwal ma szereg cech, które czynią go wyjątkowym w oczach publiczności i mediów. Do najważniejszych należy zaliczyć:

- silną, rozpoznawalną markę i logo nawiązujące do legendarnej serii płytowej;

- lokalizację na terenie Pałacu Branickich – jednego z czołowych zabytków miasta;
- unikatową atmosferę miasta i wydarzenia;
- wyjątkowy profil muzyczny.

„Białystok Pozytywne Wibracje Festiwal” organizowany jest od 2010 r. Organizatorzy corocznie starają się zapewnić najwyższy poziom artystyczny zapraszając do udziału w imprezie najlepszych światowych i polskich artystów reprezentujących różnicowane gatunki muzyczne (tab. 1), co w zgodnej opinii publiczności i mediów wpływa na wzrost poziomu artystycznego oraz wydźwięk medialny.

Tabela 1. Wykaz artystów muzycznych uczestniczących w „Białystok Pozytywne Wibracje Festiwal” w latach 2010–2012

Rok		
2010	2011	2012 \
The Brand New Heavies Us3 Gabin Incognito Funkstar De Lux Poluzjanci Mika Urbaniak FOX Monika Dryl Fortepian Szopena	Seal Raphael Saadiq De Phazz Count Basic James Taylor Quartet Pilichowski Band Muariolanza Marcin Nowakowski	Angie Stone Omar Ewa Bem Ania Rusowicz !DelaDap Dimitri From Paris Eskabeu & Funky Flow Ewa Szlachcic & Way No Way

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów Urzędu Miasta w Białymstoku.

Istotnym elementem organizacyjnym imprezy od początku jej funkcjonowania była lokalizacja. Festiwal położony jest na terenie dziedzińca Pałacu Branickich, co pozwala stworzyć spektakularną scenografię. Scena, już na etapie projektowania, została zaplanowana w taki sposób, aby maksymalnie uwypatnić walory architektoniczne miejsca koncertów. Piękno miejsca festiwalu było bardzo często podkreślane w relacjach z wydarzenia oraz w opiniach publiczności.

Wymienione wyżej atuty białostockiego festiwalu niewątpliwie wpływają na zainteresowanie publiczności. Liczba uczestników tej imprezy, liczona przez organizatorów, nie spadła poniżej 10 tys. osób. Wyliczenia zostały przedstawione w tab. 2.

Tabela 2. Wykaz szacunkowej frekwencji na „Białystok Pozytywne Wibracje Festiwal” w latach 2010–2012

Frekwencja (łącznie w ciągu dwóch dni)		
w 2010 r.	w 2011 r.	w 2012 r.
10 000 osób	12 000 osób	10 000 osób

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów Urzędu Miasta w Białymstoku.

Mimo że białostocki festiwal ma dopiero trzyletnią tradycję, został już wielokrotnie doceniony. Podczas prestiżowego konkursu na kampanię promocyjną miasta bądź regionu „Złote Formaty” Białystok Pozytywne Wibracje Festiwal otrzymał specjalną nagrodę miesięcznika „Elle”. Festiwal znalazł się także wśród Najlepszych Produktów Turystycznych Województwa Podlaskiego w 2011 r. otrzymując wyróżnienie Prezesa Podlaskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej. Impreza znalazła się także wśród pięciu wydarzeń wyróżnionych przez Poland Style + Design Awards w kategorii Show, Event & Production. Festiwal znalazł się w tej kategorii obok takich wydarzeń, jak Open'er Festival czy Fashion Week Poland.

4. Wykorzystanie kultury wysokiej w rozwoju turystyki – Europejskie Centrum Sztuki w Białymstoku

Najnowszą atrakcją Białegostoku, a niedługo także spodziewaną atrakcją turystyczną, jest nowy gmach Filharmonii i Opery Podlaskiej – Europejskie Centrum Sztuki (ECS), którego otwarcie zostało zaplanowane na wrzesień 2012 r. Pomysł utworzenia nowoczesnego kompleksu kulturalnego w Białymstoku zrodził się w 2004 r. 29 kwietnia 2005 r. nastąpiło rozstrzygnięcie konkursu urbanistyczno-architektonicznego na opracowanie koncepcji budowy. Projekt sfinansowany został ze środków samorządu województwa podlaskiego oraz Unii Europejskiej na łączną kwotę 220 mln zł.

Początki ECS sięgają roku 1954. Wówczas założono w Białymstoku orkiestrę symfoniczną. Po 20 latach działalności artystycznej uzyskała ona status Filharmonii i przeniosła się do nowej siedziby. Profesjonalna sala koncertowa pozwoliła na dalszy rozwój zespołu i prezentowanie szerokiego repertuaru – od wielkich dzieł symfonicznych i koncertów oratoryjno-kantatowych po koncerty kameralne, recitale, a także organizację licznych festiwali i konkursów. Oferta była skierowana głównie do mieszkańców miasta i pozostawała niezauważana na mapie miejskich atrakcji turystycznych.

W sierpniu 2005 r. w związku z dynamicznym rozwojem artystyczno-organizacyjnym oraz planowanym na 2011 r. otwarciem nowego gmachu – sali operowej i koncertowej, Filharmonia Białostocka zmieniła swoją nazwę na Opera i Filharmonia Podlaska. Natomiast 9 września 2005 r. podczas uroczystej inauguracji sezonu artystycznego 2005/2006 minister kultury wraz z marszałkiem województwa podlaskiego podpisali umowę o utworzeniu narodowej instytucji kultury, Opery i Filharmonii Podlaskiej – Europejskie Centrum Sztuki w Białymstoku.

Nowy gmach powstał na Wzgórzu Marii Magdaleny, w miejscu dawnego amfiteatru im. Czesława Niemena, w sąsiedztwie Białostockiego Teatru Lalek, pomiędzy dwoma cmentarzami: żydowskim i prawosławnym. Projekt zakłada stworzenie jednego kompleksu urbanistycznego poprowadzonego wzdłuż osi dawnej ul. Odeskiej, harmonijnie wpisanego w parkowy krajobraz wzgórza, by symbolicznie spleść we wspólnej przestrzeni kategorii natury i kultury, a także aby nie zatracić sakralnego charakteru miejsca, tylko przełożyć go niejako z wymiaru ludzkiego doświadczenia w wymiar sztuki.

Koncepcje łączenia kultury z naturą oraz tradycji ze współczesnością znajdują wyraziste odzwierciedlenie w projekcie architektonicznym. Geometryczna bryła, zbudowana z nowoczesnych materiałów: betonu, szkła i drewna, została domknięta od frontu kolumnadą centralnie zwieńczoną swoistym szklanym tympanonem, natomiast od strony północnej przebudowanym amfiteatrem – elementami nawiązującymi do architektury antycznej. Inspiracje klasyczne można znaleźć także we wnętrzu. Wejście do foyer zaprojektowano w formie portalu o tradycyjnym kształcie. Usytuowanie budynku pomiędzy dwoma otoczonymi parkiem cmentarzami sprawia, że łączy je on jak most, pozwalając na płynne przejście między nimi. Na dachu budynku zaprojektowano ogród, w którym pośród kwiatów i drzew stanie pomnik Czesława Niemena, patrona instytucji. Z zewnątrz gmach opleciony zostanie pnączami i całorocznie zielonym bluszczem, dzięki czemu bryła zostanie wkomponowana w zielony krajobraz, stając z nim organiczną całość.

Opera dysponuje dwiema salami koncertowymi – główną, z widownią przewidzianą na 771 osób (w koncertowym układzie widowni nawet do 1031 osób), oraz salą kameralną dla 200 osób, a także amfiteatralną sceną letnią. Na potrzeby bardziej kameralnych spektakli salę główną można podzielić zawieszanymi kurtynami, zmniejszając przestrzeń o połowę. Ciekawym projektem jest możliwość podzielenia sali koncertowej na pół bez szkody dla akustyki, by symultanicznie mogły odbywać się dwa nie-

zależne koncerty. Sala koncertowa wyposażona zostanie w drugie, pod względem wielkości, organy w Polsce.

Nowoczesne zaplecze techniczne (ruchoma scena, nagłośnienie oparte na systemie cyfrowym) sprostać ma wymaganiom zarówno spektakli operowych, baletowych, teatralnych, jak i wszelkiego rodzaju koncertom. W wielofunkcyjnym gmachu Opery znajdzie się także miejsce na galerię sztuki prowadzące działalność wystawienniczą i handlową. Rozważane jest również umieszczenie centrum informacji turystycznej, z realizacją funkcji oprowadzania turystów po gmachu Opery. Projekt wzbudził również duże zainteresowanie władz Podlaskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej, która rozważa wykorzystanie nowego budynku do organizacji kolejnej edycji targów turystycznych organizowanych w Białymstoku.

Opera i Filharmonia Podlaska – Europejskie Centrum Sztuki to ogromna inwestycja o znaczeniu kulturowym i politycznym, wnosi bowiem istotny wkład w proces wyrównywania dysproporcji pomiędzy regionami. Poprzez swoją działalność pozytywnie wpłynie na współpracę przygraniczną z państwami sąsiadującymi na wschodzie z Polską. Projekt wzbogaci także ofertę turystyczną oraz zachęci turystów do uczestniczenia i poznawania kręgu kulturowego zarówno regionu, który charakteryzuje się różnorodnością, jak i kraju.

5. Zapotrzebowanie na kulturę sakralną na przykładzie Muzeum Ikon w Supraślu

Jednym z najciekawszych obiektów na turystycznej mapie województwa podlaskiego jest unikatowe w skali światowej Muzeum Ikon znajdujące się na terenie męskiego klasztoru prawosławnego Zwiastowania Najświętszej Marii Panny w Supraślu.

Pomysł utworzenia muzeum w Supraślu powstał w 1998 r. Fundusze na uruchomienie działalności instytucji pochodziły przede wszystkim z budżetów samorządu województwa podlaskiego, ministra kultury oraz generalnego konserwatora zabytków. Po kilkuletnich staraniach udało się uzyskać środki na kapitalny remont pomieszczeń klasztornych i przygotowanie wystawy. Wszystkie prace, łącznie z przygotowaniem stałej ekspozycji, kosztowały 4,5 mln zł.

Muzeum Ikon (oddział terenowy Muzeum Podlaskiego w Białymstoku) mieszczące się w XVII-wiecznym Pałacu Archimandrytów zostało otwarte 5 października 2006 r. i jest pierwszym w Polsce interaktywnym

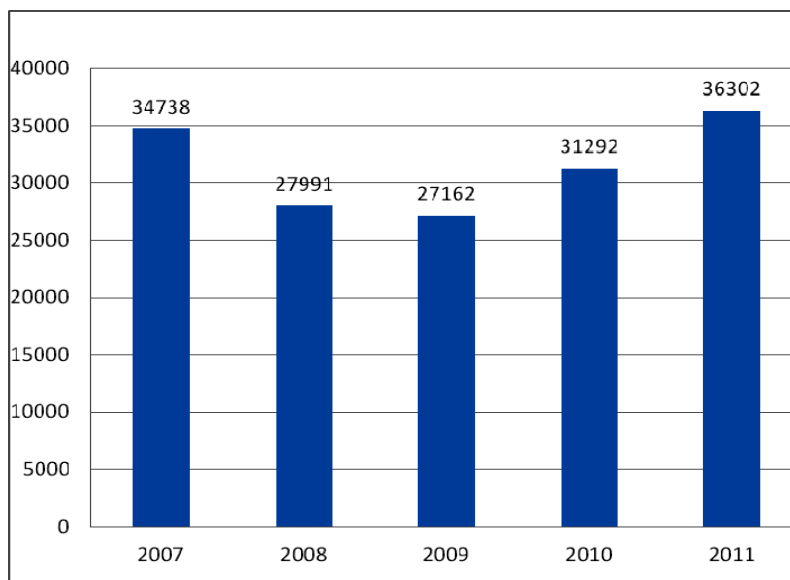
obiektem muzealnym, w którym prezentowana jest sztuka sakralna prawosławia. Stała ekspozycja zajmuje dwie kondygnacje Pałacu Archimandrytów. Jej aranżacja w niczym nie przypomina typowych wnętrz galerii. Znajduje się tam kolekcja ponad 1200 ikon pochodzących z okresu od XVII do XIX w. oraz unikatowe XVI-wieczne freski ocalałe z ruin cerkwi pw. Zwiastowania NMP w Supraślu, wysadzonej podczas II wojny światowej. Każda z dziewięciu sal muzealnych (nawiązujących swą architekturą i wyposażeniem m.in. do wnętrza cerkwi, przydrożnej kapliczki, pustelniczej pieczary, celi ikonopisarza czy też wiejskiej chaty) ma wprowadzać oglądających w kontemplacyjny nastrój i pomóc w zrozumieniu roli ikony w prawosławiu. Ekspozycja jest prezentowana z wykorzystaniem światła, dźwięku i pokazów multimedialnych. Ikony otoczone malowidłami wczesnochrześcijańskimi eksponowane są w konstrukcjach przypominających katakumby rzymskie. Wystawa, poprzez jej nastrój i aranżację, przenosi odwiedzającego w nieznaną i tajemniczą przestrzeń, która budzi emocje. Doznania potęguje wszechobecna muzyka, jednogłosowy śpiew chóralny służący kontemplacji świętych wizerunków.

Muzeum Ikon ma również nowocześnie przygotowane zaplecze edukacyjne i konferencyjne. W sali warsztatowej prowadzone są zajęcia skierowane do dzieci i młodzieży, jak też do osób dorosłych. Zajęcia obejmują siedem zakresów tematycznych:

- powstawanie ikon;
- chóry anielskie;
- symbolika wczesnochrześcijańska malowideł;
- to, co w ikonach zapisane – cz. I mowa koloru;
- to, co w ikonach zapisane – cz. II mowa gestu i odczytywanie napisów;
- ikona wielkich święt;
- żywot świętego Mikołaja – historia życia zawarta w ikonie.

W sali warsztatowej znajdują się modele obrazujące poszczególne etapy powstawania ikony. Oferta edukacyjna placówki obejmuje lekcje muzealne, warsztaty plastyczne oraz zwiedzanie ekspozycji połączone z warsztatami plastycznymi. Znajdująca się na poddaszu sala konferencyjna jest miejscem spotkań, wykładów i sesji poświęconych historycznym, religijnym i artystycznym aspektom ikony.

Muzeum Ikon jest niewątpliwie jedną z najważniejszych atrakcji turystycznych województwa podlaskiego. Od momentu powstania cieszy się nieustannie dużym zainteresowaniem turystów (rys. 4).

Rysunek 4. Liczba odwiedzających Muzeum Ikon w Supraślu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Muzeum Ikon w Supraślu

Monastyr w Supraślu – męski klasztor prawosławny, w którym zlokalizowane jest Muzeum Ikon, to jeden z największych i najbardziej ciekawych kompleksów zabytkowych w województwie podlaskim. Jest interesujący m.in. ze względu na historię powstania. W 1500 r. sprowadzeni przez marszałka Wielkiego Księstwa Litewskiego Aleksandra Chodkiewicza mnisi z Kijowa zdecydowali przenieść swoją siedzibę spod niezbyt odległego Gródka. W tym celu puścili na wody rzeki Supraśl drewniany krzyż, który zatrzymał się w zakolu rzeki i tam postanowili się osiedlić. Tak rozpoczęła się ponad 500-letnia historia klasztoru (monastynu). Składa się on obecnie z kilku elementów, z których największą historyczną i kulturową wartość przedstawiają:

- murowana Świątynia Zwiastowania NMP, odbudowana w stylu gotyckim z elementami bizantyjskimi;
- barokowa brama dzwonnica, zbudowana w roku 1752 na wzór bramy znajdującej się przy pałacu Branickich w Białymstoku;
- Pałac Opatów wzniesiony w latach 1635–1655; wewnątrz którego do dziś zachowane zostały polichromie – obecnie znajduje się w nim Muzeum Ikon;
- katakumby – dawne miejsce pochówku mnichów;

- manuskrypt – kodeks supraski, rękopis powstały w XI w. na Bałkanach i odnaleziony tu pod koniec wieku XIX. Wywieziony, został podzielony na karty i znajduje się w ośrodkach naukowych, takich jak Rosyjska Biblioteka Narodowa w Petersburgu, Biblioteka Uniwersytecka w Lublanie, Biblioteka Narodowa w Warszawie, Biblioteka Ordynacji Zamojskiej. Część kodeksu supraskiego została odnaleziona w USA i powróciła do Polski w roku 1968.

Tabela 3. Różnorodność form udostępniania Muzeum Ikon w Supraślu

Rok	Zwiedzający			Uczestnicy		Imprezy masowe	Razem
	ogółem	grupy zorganizowane		wykłady, lekcje muzealne, konkursy	spotkania, koncerty itp.		
		razem	w tym młodzież szkolna				
2007	34 518	16 666	7 918	120	100	–	34 738
2008	27 362	12 455	4 844	509	120	–	27 991
2009	25 427	11 858	4 916	868	567	300	27 162
2010	29 115	13 963	5 127	721	178	1 278	31292
2011	34 164	17 334	6 171	1 583	1 956	–	36 302

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Muzeum Ikon w Supraślu.

Muzeum Ikon, wraz z całą historią i niezwykłą architekturą monastyru, w którym zostało zlokalizowane, stało się atrakcją turystyczną wzbudzającą zainteresowanie wielu turystów. Miejsce to odwiedzają grupy zorganizowane i turyści indywidualni, organizowane są lekcje muzealne, wykłady, koncerty i warsztaty (tab. 3). Na atrakcyjność tego miejsca niewątpliwie ma wpływ różnorodność form udostępniania i prezentacji kolekcji ikon.

6. Sioło Budy – baza noclegowa jako nowoczesna forma komercjalizacji kultury

Zupełnie inny charakter niż opisywane wcześniej ma Sioło Budy. Zrekonstruowana osada położona w centrum Puszczy Białowieskiej 9 km od Białowieży, na naturalnej polanie, w miejscowości Budy. Na działce o powierzchni 1,5 ha odtworzono kilka tradycyjnych puszczańskich chat i nazwano to miejsce Sioło Budy. Jest to czynny przez cały rok kompleks zawierający

70 miejsc noclegowych, skansen oraz karczmę na 200 osób. W skład tego nietypowego kompleksu wchodzi pensjonat, Karczma Osoczniaka oraz skansen, którego sercem jest drewniana chata z 1836 r., bardzo dobrze zachowana z jedynym w Polsce czynnym drewnianym kominem.

Pensjonat składa się z sześciu domów gościnnych tworzących sielski klimat tego miejsca. Dysponuje miejscami noclegowymi w komfortowo wyposażonych pokojach z łazienkami. Każdy z pokoi jest niepowtarzalny, wykonany w tradycyjnej kresowej architekturze.

Pierwszy z obiektów to Duży Dom, w którym mieszczą się cztery pokoje 2-osobowe i dwa pokoje 3-osobowe, każdy o niepowtarzalnym wystroju, wyposażony w stare, stylowe meble. Z każdego pokoju roztacza się przepiękny widok na okolicę. Do dyspozycji gości jest salon myśliwski z kominkiem oraz jadalnia z zachowanym oryginalnym piecem i właściwie wyposażonym barkiem.

Drugi budynek stanowi Dom Kiersnowskich. Budynek został przeniesiony ze wsi Trześcianka i zaaranżowany na potrzeby pensjonatu. Jest to autentyczny dom średniozamożnego chłopca kresowego o takim samym standardzie jak Duży Dom. W tym domu mieszczą się dwa pokoje 2-osobowe, dwa pokoje 3-osobowe, salonik z kominkiem i aneks kuchenny.

Pozostałe obiekty noclegowe wchodzące w skład pensjonatu to Dom Kucharki Nasti, Dom Tkaczki i Krawcowej Anastazji, Dom Sławnego Kowala Bolesława, Dom Cieśli Zduna i Kołodzieja Szymona. Są to nowe domki oddane do użytku w kwietniu 2011 r. Architektura obiektów związana jest z podlaskim szlakiem architektury Krainy Otwartych Okiennic. Nazwy poszczególnych domów nie są przypadkowe. Osoby, których imiona noszą poszczególne domy to członkowie rodziny właścicieli obiektu. W każdym z nowych domów mieszczą się: jeden 2-osobowy apartament, jeden pokój 2-osobowy, dwa pokoje 3-osobowe, wszystkie stylizowane w niepowtarzalnym klimacie miejsca.

Na terenie pensjonatu mieszczą się ponadto:

- oryginalna stodoła puszczańskiego gospodarza, która pełni funkcję wypożyczalni i garażu na rowery gości;
- spichrz zaadaptowany na wędzarnię;
- budynek gospodarczy mieszczący w sobie ekologiczną kotłownię zapewniającą gorącą wodę i ogrzewającą wszystkie budynki;
- mieszkania obsługi;
- kuchnia przygotowująca dania dla gości pensjonatu i każdego, kto zechce skosztować specjałów kuchni kresowej, białoruskiej, ukraińskiej i rosyjskiej.

Bardzo ważne miejsce w osadzie Sioło Budy zajmuje Karczma Osoczniaka słynąca z doskonałej kuchni. Jest to idealne miejsce na organizację różnego typu imprez: wesel, biesiad, spotkań biznesowych, imprez firmowych, uroczystych kolacji. Karczma Osoczniaka dotyka ściany prastarego lasu, gdzie nierzadko pod same okna podchodzi największe zwierzę puszczy – żubr. Zaprojektowane obok miejsca na ognisko i grill uatrakcyjniają obiekt. Karczma serwuje dziczyznę z różną, pieczone kielbaski, gorące ziemniaki w mundurkach albo potrawy z grilla. W skład menu wchodzi potrawy regionalne. Są to m.in. wareniki z różnorakim nadzieniem (obsmażane wielkie pierogi przygotowane wg miejscowych receptur), prawdziwa rosyjska zupa soljanka i białowieska polewka opieńkowa, wędzonki własnego wyrobu, nigdzie indziej niespotykana oryginalna kiszka mięsna, której receptura i technologia jest autorstwa prababki właściciela karczmy. Dodatkową atrakcją są specjały kuchni białoruskiej i ukraińskiej.

Najważniejszym obiektem kulturowym jest skansen. To całkowicie autentyczne i ostatnie istniejące, chutorowe gospodarstwo kresowe z pierwszej połowy XIX w. W jego skład wchodzi: dobrze zachowana chata z roku 1836, z jedynym zachowanym w Polsce czynnym drewnianym kominem, chlewik, stodoła, wozownia, studnia z żurawiem, bróg na siano oraz ogrodzenie z płotu tynowego.

Skansen pokazuje wygląd gospodarstwa typu chutorowego, czyli jednozagrodowej osady wiejskiej zamieszkiwanej przez ludność prawosławną w regionie Puszczy Białowieskiej. Zgromadzono w nim wiele przedmiotów codziennego użytku w wiejskim obejściu, a w stodole zorganizowano galerię, w której można nabyć rękodzieło. Wyposażenie domu to gliniany piec, drewniane łóżko, ikony przyozdobione haftowanymi ręcznikami. Na stole w izbie stoi korowaj – drożdżowe ciasto obrzędowe spełniające funkcję dzisiejszego tortu weselnego. Święty kąt z ikonami, nazywany pokut, jest najważniejszą częścią izby. Tutaj zasiada cała rodzina do posiłku, a także staje młoda para, by otrzymać błogosławieństwo od rodziców.

Przed domem stoją tradycyjne ule, cieszy oko zadbany ogródek. Wszystko jest dokładnie tak, jak 150 lat temu. Tuż za płotem Puszcza Białowieska i paśnik, do którego codziennie przychodzą puszczańskie zwierzęta – żubry, jelenie, dziki. Można je oglądać przez okno jedząc obiad w restauracji. Turyści szukający bliższego kontaktu z tradycją mogą wziąć udział w ubijaniu masła w prawdziwej maselnicy, wymłócić zboże cepem, wyprasować płótno żelazkiem na węgiel drzewny lub nauczyć się wypieku obwarzanków.

Sioło Budy postawiło sobie za zadanie ochronę i prezentację wartości kulturowych okolic Puszczy Białowieskiej. W ramach tego zadania cyklicz-

nie organizowane są koncerty grup folkowych z Polski oraz Białorusi, prezentujące nurt muzyczny wywodzący się z nieprzebranej skarbnicy tradycji muzycznych Wschodniej Rzeczypospolitej. Organizowane są biesiady, studniówki, bale naturalne, przyjęcia rodzinne oraz prawdziwe wesela w ciekawej oprawie folklorystycznej i obyczajowej – prowadzone przez marszałka weselnego ze ślubami w okolicznych cerkwiach lub kościołach. W Siole Budy aranżowane są również zabawy plenerowe o ciekawym programie rozrywkowo-konkursowym z udziałem miejscowych zespołów ludowych, artystów rękodzielników, gawędziarzy oraz interesujących ludzi z regionu. W ofercie pensjonatu znajdują się również plenery rzeźbiarskie, malarskie oraz inne, które wymagają szczególnego nastroju i otoczenia.

Do najciekawszych wypraw tematycznych po okolicy i leśnych ostępach można zaliczyć:

- prawosławie z jego architekturą sakralną;
- budownictwo drewniane ze szczególnym uwzględnieniem zwartej zabudowy wiejskiej;
- wyprawy historyczne po miejscach związanych z dziejami Rzeczypospolitej (miejsca bitew, polowań, stare grodziska i kurhany);
- wyprawy piesze, rowerowe, kajakowe lub bryczkami i wozami konnymi do miejsc położonych w Puszczy Białowieskiej, leżących z dala od utartych szlaków turystycznych.

7. Zakończenie

Cechy środowiska naturalnego w dalszym ciągu stanowią naturalną przestrzeń eksploracji turystycznej. Stwarzają warunki do rozwoju różnorodnych form turystyki, począwszy od ekoturystyki, poprzez turystykę krajoznawczą, agroturystykę, wypoczynkową, a skończywszy na turystyce uzdrowiskowej (KIRYLUK 2005). Wiele obszarów przyrodniczo cennych, szczególnie parki narodowe, funkcjonuje w świadomości turystów jako produkty turystyczne (ZIÓŁKOWSKI, JALINIK 2009). Niemniej możliwości rozwoju turystyki bazującej wyłącznie na walorach przyrodniczych powoli osiągają swój kres zarówno z punktu widzenia innowacyjności oferty, jak i biorąc pod uwagę jej zróżnicowanie, czy wreszcie z punktu widzenia potrzeb samych turystów. Poszukiwanie atrakcyjnych przyrodniczo terenów do wypoczynku jest prowadzone równolegle z poszukiwaniem inspi-

racji dla zaspokojenia potrzeb (rozrywki, kultury, edukacji, relaksu, wypoczynku), które każdy turysta zabiera ze sobą w podróż.

Kultura potrafi być źródłem bardzo różnorodnych przeżyć i doświadczeń turystycznych. Odkrywanie turystycznego wymiaru wszelkich materialnych i niematerialnych dzieł człowieka nie jest sztucznym kreowaniem potrzeb osób podróżujących. Jak wynika z przedstawionych w artykule badań, turyści nie tylko oczekują uatrakcyjnienia ich pobytu poprzez organizację różnego rodzaju wydarzeń i imprez kulturalnych, ale także chętnie z nich korzystają. Warto również wrócić uwagę na to, że zwalczany jest stereotyp i swego rodzaju schematyzm postrzegania turystyki kulturowej jako turystyki muzealnej, nudnej, nieciekawej, biernej, przedstawianej w postaci wykładu, adresowanej do osób starszych. Udział w turystyce kulturowej umożliwia zaspokajanie motywów turystycznych różnych grup wiekowych, społecznych i zawodowych. Zapewnia oczekiwania turystów poszukujących zarówno rozrywki masowej w postaci otwartych dla publiczności koncertów muzyki popularnej, jak i rozrywki elitarnej, której można doświadczyć w teatrach i operach. Wychodzi naprzeciw potrzebom osób, które pragną aktywnie zwiedzać destynacje turystyczne, jak również tym, które poszukują biernego wypoczynku, oddają się kulinarnym rozkoszom, jednocześnie wchodząc silnie w interakcje z miejscem turystycznego pobytu, poznając jego historię, tradycję, architekturę. Turystyka kulturowa staje się swoistym perpetum mobile turystyki, zaspokajając potrzeby edukacyjne, poznawcze, wychowawcze, rekreacyjne, religijne, wypoczynkowe, a jednocześnie przysparzając korzyści ekonomicznych i społecznych mieszkańcom regionów turystycznych.

BIBLIOGRAFIA

- BUCZKOWSKA K., 2008, *Turystyka kulturowa*, AWF, Poznań.
GAWORECKI W.W., 2010, *Turystyka*, PWE, Warszawa.
JĘDRYSIAK T., 2008, *Turystyka kulturowa*, PWE, Warszawa.
KARPOWSKI W., 1999, *Elementy kultury w geografii turystycznej*, WSE, Warszawa.
KIRYLUK H., 2005, *Formy turystyki na obszarach przyrodniczo cennych* [w:] B. Poskrobko (red.), *Zarządzanie turystyką na obszarach przyrodniczo cennych*, WSE, Białystok.
Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, Dz.U. z 30 września 1976 r.
KOWALCZYK A., 2008, *Turystyka kulturowa*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa.
KOZIENIECKI J., 1998, *O człowieku wielowymiarowym. Eseje psychologiczne*, PWN, Warszawa.
KRUTUL M., 2010, *Wpływ kultury współczesnej na rozwój turystyki*, praca licencjacka na Wydziale Zarządzania Politechniki Białostockiej pod kier. dr. inż. R. Ziółkowskiego, Politechnika Białostocka, Białystok.

- KUREK W., 2011, *Turystyka*, PWN, Warszawa.
- MARCISZEWSKA B., 2010, *Produkt turystyczny a ekonomia doświadczeń*, C.H. Beck, Warszawa.
- PABIAN B., 2006, *Atrakcje turystyczne Polski – walory kulturowe*, WSHiT, Częstochowa.
- SKŁODOWSKA K., 2009, *Czynniki atrakcyjności turystycznej Białegostoku*, praca licencjacka na Wydziale Zarządzania Politechniki Białostockiej pod kier. dr. inż. R. Ziółkowskiego, Politechnika Białostocka, Białystok.
- ŚLIPKO T., 1974, *Zarys etyki ogólnej*, WAM, Kraków.
- ZIÓLKOWSKI R., JALINIK M., 2009, *Obszary chronione produktem turystycznym* [w:] M. Jalinik (red.), *Konkurencyjność produktów turystycznych*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej, Białystok.
- www.bialystok.pl (dostęp: 28.08.2012 r.).
- www.muzeum.bialystok.pl/suprasl (dostęp: 01.08.2012 r.).
- www.opera.bialystok.pl (dostęp: 01.08.2012 r.).
- www.spoleczenstwo.newsweek.pl (dostęp: 30.08.2012 r.).

